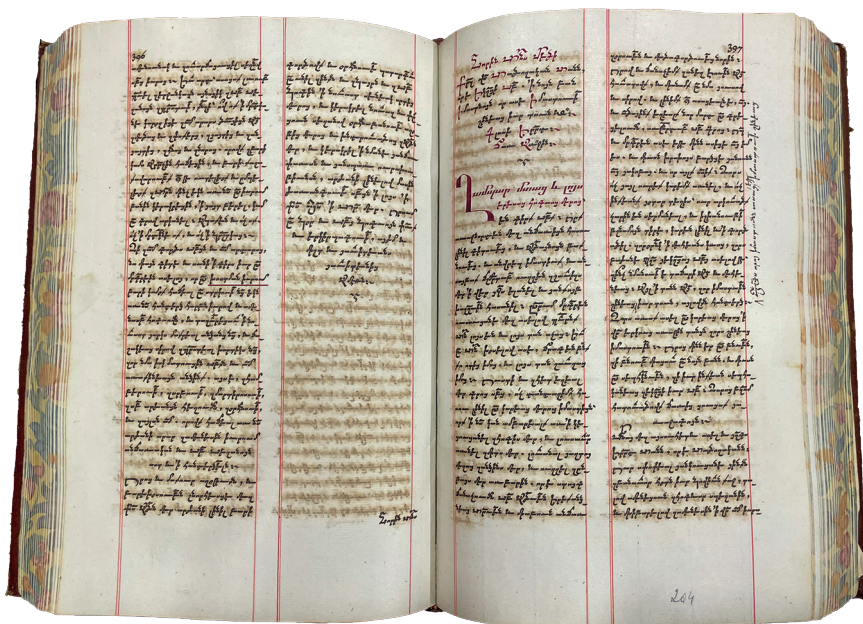

ՀԱՍՄԻԿ ԻՐԻՑՅԱՆ

ՄԻՆԱՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՀԱՐՇԿԵՐՏՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐ, ԳՐԻՉ ԵՎ ՔԱՐՈՉՆԵՐԻ ՀԵԿԻՆԱԿ

Նկ. 4. ՄՄ 9644

Նկ. 5. ՄՄ 9644, 203բ-204ա

ԱՐՄԵՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՏԱԹԵՎԻ ՎԱՆՔԻ Ս. ԱՌԱՔԵԼԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՄԲԵԹԻ ՔԱՆԴԱԿԱՅԻՆ ՀԱՐԴԱՐԱՆՔԸ ԵՎ ԹՎԱԳՐՈՒՄԸ

Նկ. 1. Տաթևի վանքի Ս. Առաքելոց եկեղեցին և
զանգակատունը՝ արևմուտքից
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2024 թ.)

Նկ. 2. Ս. Առաքելոց եկեղեցու
գմբեթը
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2024 թ.)

Նկ. 3. Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի թմբուկը,
7-րդ դար, 17-րդ դար
(լսնկ.՝ Ա. Ղազարյանի, 2011 թ.)

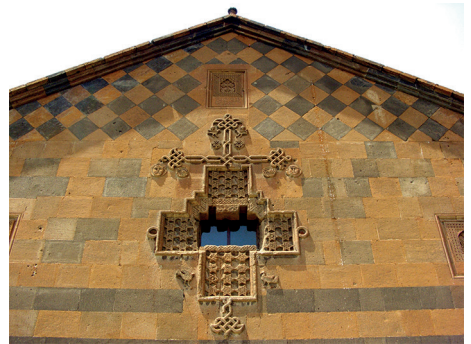
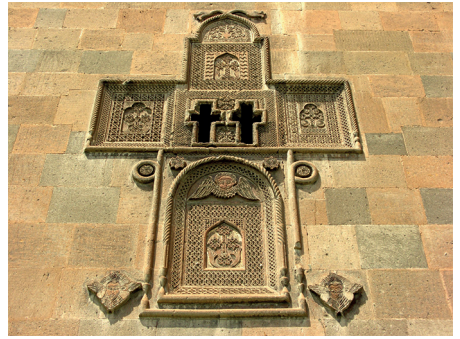
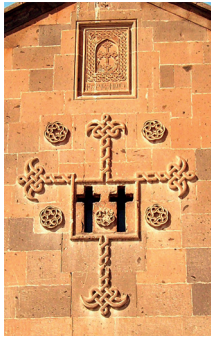
Նկ. 4. Փրկչի գերեզմանի գմբեթավոր կառույցի փղոսկրե պատկերահանդակը, Հոռմ, 5-րդ դար
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2023 թ.)

Նկ. 5. Արևելյան կրկնախաչ լուսամուտ,
Տաթևի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի, 1295 թ.
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2024 թ.)

Նկ. 6. Արևելյան կրկնախաչ լուսամուտ,
Արենիի Ս. Աստվածածին եկեղեցի, 1321 թ.
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2020 թ.)

Նկ. 7.-14. Եկեղեցական հյուսածո որմնախաչեր՝ խաչակենտրոն կամ
խաչանիմֆում լուսամուտներով, 17-րդ դարի երկրորդ կես
(7՝ Տաթև գյուղի Ս. Մինաս, 8՝ Վաղարշապատի Ս. Շողակաթ,
9՝ Քանափեռի Ս. Հակոբ, 10՝ Երևանի Զորավոր Ս. Աստվածածին,
11-12՝ Քանափեռի Ս. Աստվածածին, 13՝ Մուղնիի Ս. Գևորգ, 14՝ Նորազավիթի Ս. Գևորգ)

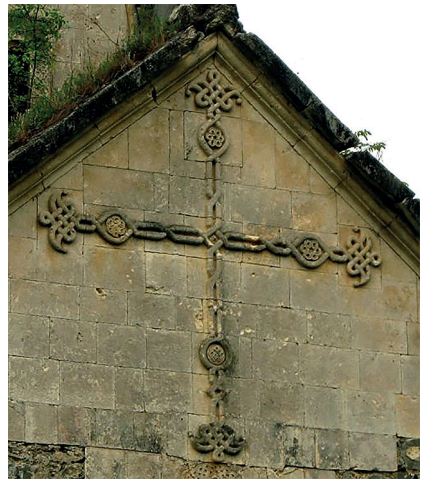
Նկ. 15. Գարաշամբի Ս. Ստեփանոս
Նախավկա վանքի գլխավոր եկեղեցու
թմբուկը, 17-րդ դարի կեսեր
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2022 թ.)

Նկ. 16.ա-ժ. Ս. Առաքելոց եկեղեցու թմբուկի
հարթաֆանդակները
(լսնկ.՝ Ն. Խաչատրյանի, 2024 թ.)

Նկ. 20. Ս. Առաքելոց եկեղեցու թմբուկը, 18-րդ
դարի սկիզբ
(լսնկ.՝ Ա. Հարությունյանի, 2024 թ.)

Նկ. 21. Հյուսածո ումնախաչ-
Երից մանկանց վանք, 1691 թ.
(լսնկ. Հ. Պետրոսյանի, 2009 թ.)

Նկ. 22. Ս. Առաքելոց եկեղեցու թմբուկի
արծվաֆանդակը, 12-13-րդ դդ.
(լսնկ.՝ Ա. Աղիգյոզալյանի, 2021 թ.)

ՀՈՒՍԻՆԵ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

ՊՈՂՈՍ ԿԻՒԿԵՅԻՆ ԵՎ ԿԻՒԿՅԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁԱԿԱՆ ԱՎԱՆԴՈՒՅԹՆԵՐԻ ԱՐՏԱՅՈՂՈՒՄԸ ՎԱՅՈՅ ՁՈՐԻ ՁԵՌԱԳՐԵՐՈՒՄ (13-14-րդ դդ.)

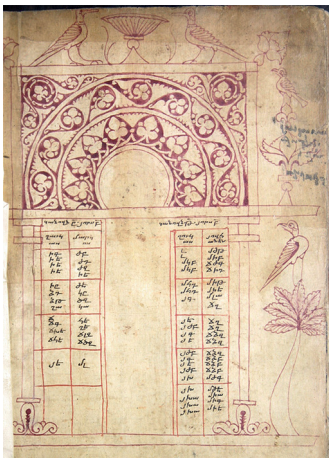
Նկ. 1. ՄՄ 5563, 1278 թ.,
անվանաբեր Մարկոսի
Ավետարան, 69ա

Նկ. 2. ՄՄ 5563, 1278 թ.,
անվանաբեր Ղուկասի
Ավետարան, 128ա

Նկ. 3. ՄՄ 5563, 1278 թ.,
անվանաբեր Հովհաննեսի
Ավետարան, 235ա

Նկ. 4. ՄՄ 7842, 1313 թ.
Ավետարան, 1ա,
խորան

Նկ. 5. Վիեն. 460, 1315 թ.
Ավետարան, 7բ
խորան

Նկ. 6. ՄՄ 4096, 1280 թ.
Ավետարան, 2ա
խորան

Նկ. 7. ՄՄ 7842, 1313 թ.,
անվանաբեր Մատթեոսի
Ավետարան, 5ա

Նկ. 8. ՄՄ 7842, 1313 թ.,
անվանաբեր Մարկոսի
Ավետարան, 99ա

Նկ. 9. ՄՄ 7842, 1313 թ.,
անվանաբեր Հովհաննեսի
Ավետարան, 262ա

Նկ. 10. ՄՄ 4171, ժԳ դ.,
անվանաբեր Մատթեոսի
Ավետարան, 11ա

Նկ. 11. ՄՄ 4171, ժԳ դ.,
անվանաբեր Մարկոսի
Ավետարան, 108ա,

Նկ. 12. ՄՄ 4171, ժԳ դ.,
անվանաբեր Հովհաննեսի
Ավետարան, 272ա

Նկ. 13. ՄՄ 4096, 1280 թ.,
անվանաբեր Մատթեոսի
Ավետարան, 6ա

Նկ. 14. ՄՄ 4096, 1280 թ.,
անվանաբեր Մարկոսի
Ավետարան, 93ա

Նկ. 15. ՄՄ 4096, 1280 թ.,
անվանաբեր Հովհաննեսի
Ավետարան, 254ա

Նկ. 16. ՄՄ 9150, 1314 ք.
Ավետարան, 1բ-2ա, ընծայագիր-խորան

Նկ. 17. Վնակ. 1917, 1307 ք.,
ընծայագիր-խորան
Ավետարան, 12ա

**«ՍԱՄՈՒՅՐ»՝ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՎԵՐՆԱԶԳԵՍՏ. ՄՐԵՆԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒ
ՊԱՏՎԻՐԱՏՈՒՆԵՐԻ ՀԱՆԴԵՐՁԱՆՔԻ ՇՈՒՐՋ**

Նկ. 1. Մրենի Կաթողիկե եկեղեցին Հայաստանի Հանրապետությունից,
639 թ., լուս.՝ Զարունի Հակոբյանի

Նկ. 2. Մրենի Կաթողիկե եկեղեցի, 639 թ.,
արևմտյան շխմուտքի բարավոր, Ներսես
Կամսարական, Դավիթ Սահառունի,
լուս.՝ Զավեն Սարգսյանի

Նկ. 3. Դավիթ Սահառունու հանդերձանի գրաֆիկական վերակազմություն, գծագիրը Ինգա Դոպոլցյանի

Նկ. 4. Մծխեթա, Ջվարի, արևելյան պատի բարձրաքանդակ, Դեմետրե, լուս.՝ Պատրիկ Տոնապետյանի (P. Donabédian, L'âge d'or de l'architecture arménienne (VIIe siècle), Marseille: Éditions Parenthèses, 2008) տախ. 344

Նկ. 5. Ատենի Սիոն եկեղեցին (է դ. երկրորդ կես), բարձրաքանդակը Ժ դ., արևելյան ճակատ, կախոր, լուս.՝ Արմեն Ղազարյանի (А. Ю. Казарян, Церковная архитектура стран Закавказья VII века. Формирование и развитие традиции. Т. 2. Москва: Локус Станди, 2012), տախ. 415

Նկ. 6. Ջավախք, Կումուրդո, 964 թ., Աբխազաց թագավոր Լևոն Գ, լուս.՝ Ջարուհի Հակոբյանի անձնական արխիվից

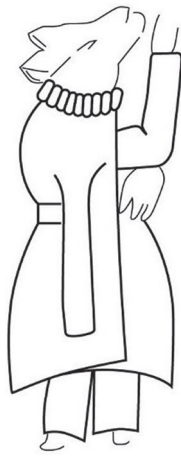
Նկ. 7. Վաղմիջնադարյան բառակող կոթող (Վրաստան, Զ-է դդ.), Դմանիսի շրջան, լուս.՝ Գեորգի Ջավախիշվիլու (Г. А. Джавахишвили, Грузинские стелы раннефеодального периода, Тбилиси, 1998), տախ. LV (1)

Նկ. 8. Վաղմիջնադարյան բառակող կոթող (Զ-է դդ. Ուջան), լուս.՝ Գրիգոր Գրիգորյանի (Գ. Գրիգորյան, Հայաստանի վաղ միջնադարյան բառանիստ կոթողները, Երևան, ՀՊԹ, 2012, տախ. 57, էջ 133)

ա.

բ.

Նկ. 9. ա. Թալին, Բառակող կոթող, կենդանագլուխ Ս. Քրիստափորի պատկերը, լուս.՝ Գրիգոր Գրիգորյանի (Գ. Գրիգորյան, Հայաստանի վաղ միջնադարյան Բառանիստ կոթողները, Երևան, ՀՊԹ, 2012, տախ. 109, էջ 151),
բ. գրաֆիկական վերակազմություն, գծագիրը Ինգա Դուրուկյանի

ա.

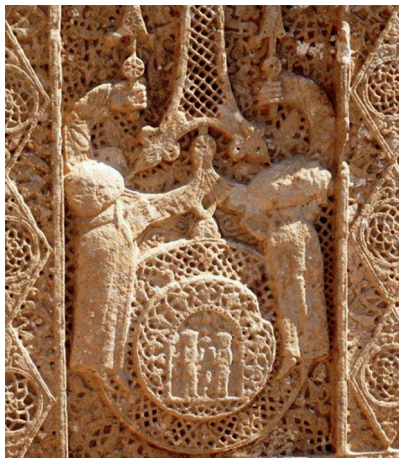

բ.

Նկ. 10. ա. Հառին, Բառակող կոթող, լուս.՝ Գրիգոր Գրիգորյանի (Գ. Գրիգորյան, Հայաստանի վաղ միջնադարյան Բառանիստ կոթողները, Երևան, ՀՊԹ, 2012, տախ. 222, էջ 203)
բ. գրաֆիկական վերակազմություն, գծագիրը Ինգա Դուրուկյանի

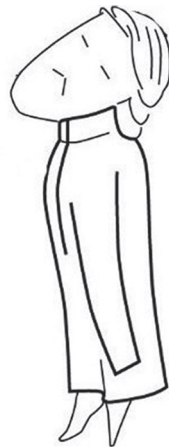
Նկ. 11. Պարոն Բռնավորը և Տղատիկինը, մանրանկար, ԺԳ դ., ծաղկող Իգնատիոս (Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկչի վանքի ձեռ. 36), լուս.՝ Ժան-Միշել և Նիկոլ Թիերինների, Պատրիկ Տոնապետյանի (J.-M. Thierry, N. Thierry, P. Donabedian, Armenian Art, English translation, New-York, H.N. Abrams, Incorporated, 1989, p. 133)

ա.

բ.

Նկ. 12. ա. Նորավանք, ԺԳ դ., Մոմիկի դպրոցին պատկանող խաչքարի դրվագ,
յուս.՝ Հրայր Բագէ հաչերյանի
բ. գրաֆիկական վերակազմություն, գծագիրը Ինգա Դուդուկչյանի

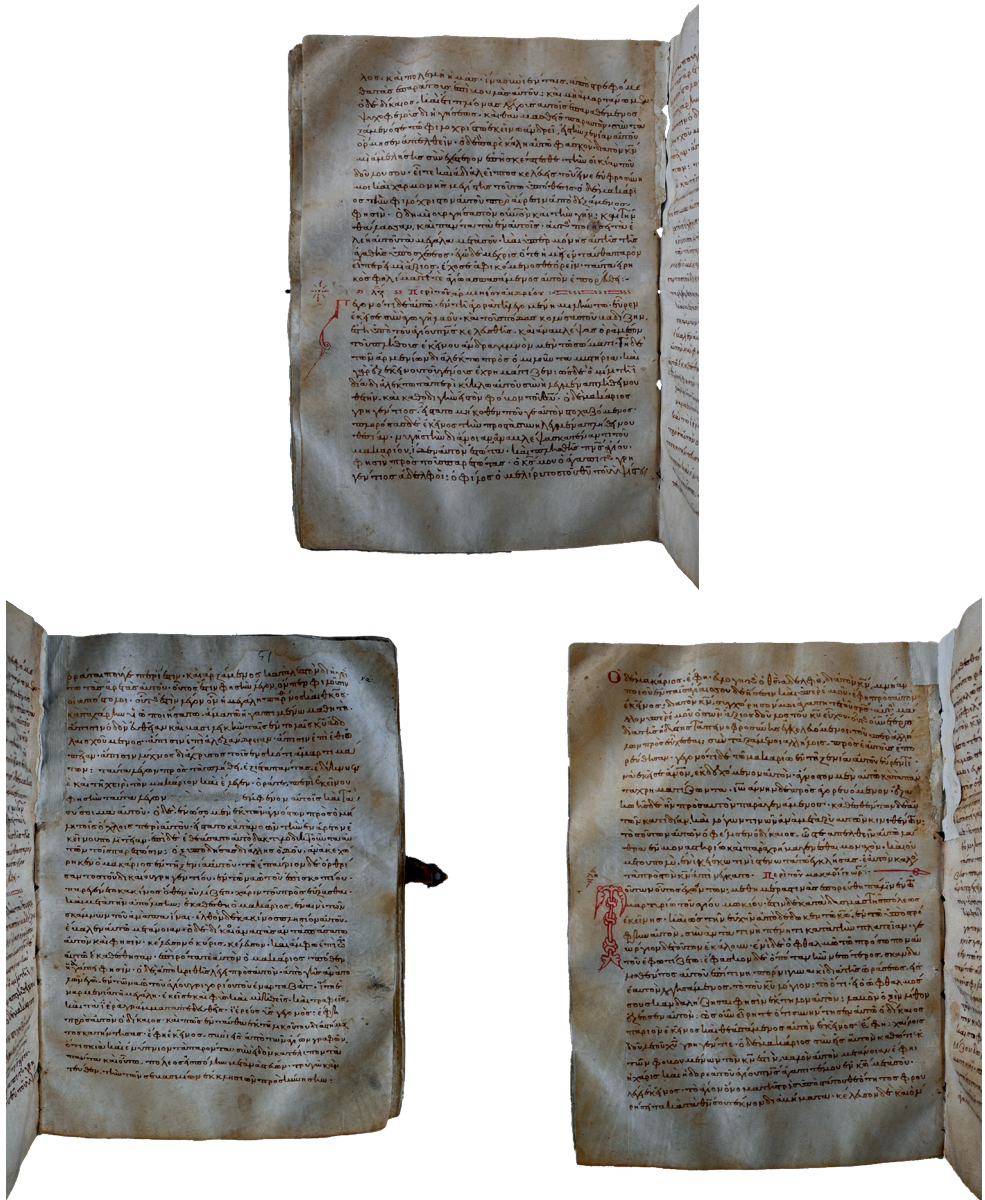

Նկ. 13. Մարերի պատվիրակությունը
կանդիս վերնագգեստով,
բարձրաճանդակ, Պերսեպոլիս,
Ապադանա (արևելյան մաս),
մ.թ.ա. 550 – 330,
յուս.՝ Զարուհի Հակոբյանի

Նկ. 14. Պատվիրատունը,
բարձրաճանդակ, Մշկավանքի
Ս. Աստվածածին եկեղեցի, ԺԲ-ԺԳ դդ.,
յուս.՝ Հրայր Բագէ հաչերյանի

Ե-Է ԴԱՐԵՐԻ ՀՈՒՆԱՐԵՆ ՎԱՐՔԱԳՐԱԿԱՆ ԱՂՔՅՈՒՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Մինայավանի gr. 541 ձեռագրի (1180 թ.) 50բ, 51ա, 51բ էջերը:
Լուսանկարների համար մեր երախտագիտությունն ենք հայտնում Մինայավանի
մատենադարանի գրադարանավար հայր Հուստինոս արեղային,
ինչպես նաև հայր Անանիա արքիմանդրիտ Կրիպպախին

ARCHITECTURE AND LANDSCAPE OF THE HISTORICAL
PROVINCE OF TASHIR IN NORTHERN ARMENIA

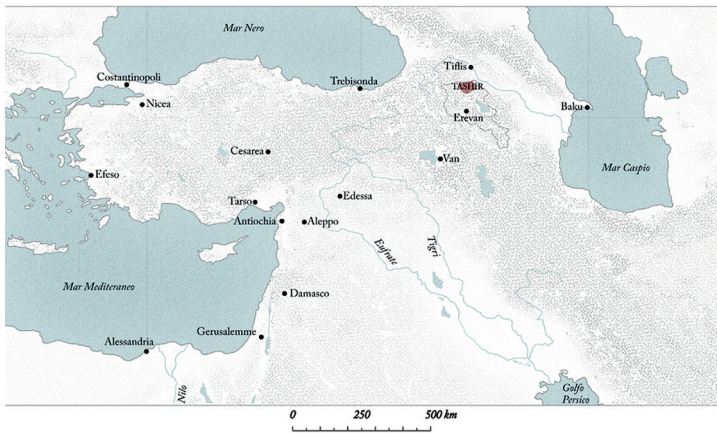

Fig. 0. Historical province of Tashir within a large geographical framework. Drawn by the author.

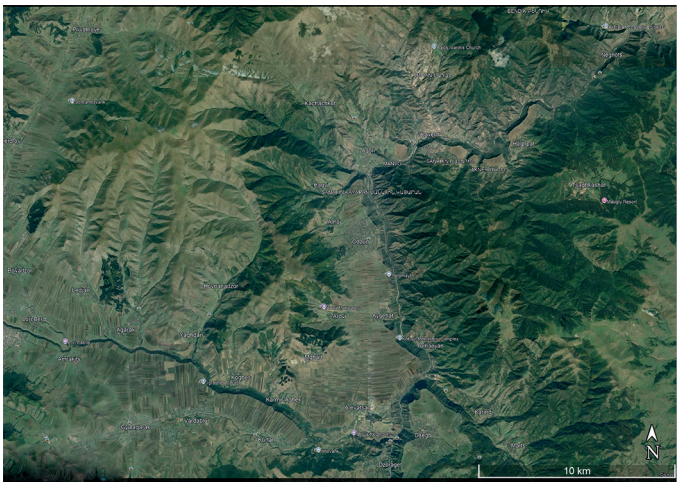

Fig. 1. Aerial photo of part of Lori region, Northern Armenia. Specifically the area occupied by the Dzoraget and Debed rivers.
Source: Google Earth.

Fig. 2. Lori berd, castle. Entrance on the left and view from the Castle to the valley on the right. Photo taken by the author in 2022.

Fig. 3. Akht'ala Monastery. The photo shows the older fortress and the religious building inside.

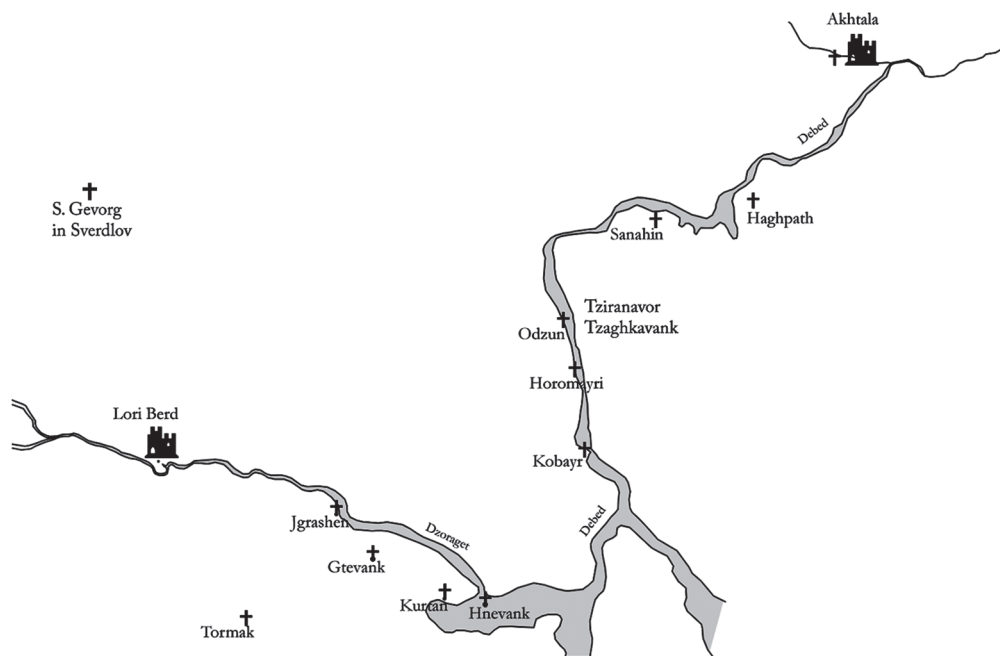

Fig. 4. Map of Tashir religious buildings along the rivers from Lori Berd to Akht'ala Monastery. Drawing by the author.

Single nave churches with porch (VI-VII century) in historical northern region of Tashir

3 Ojun Ciranavor Calkavank. Tumanyan, VI sec.

9 Kurtan. Stepanavan, V-VI sec.

5 Gtevank. Stepanavan, VI sec.

10 Tormak, Gyulagarak. Stepanavan, VI sec.

7 Jgrashen. Stepanavan, VI sec.

Fig. 6. — Saint-Guivert de Sverdlov. Vue du nord-est.

14 Sverdlov. Stepanavan, VI sec. Photo in "Les églises à nef unique avec portique de Tachir et les monuments similaires du Haut Moyen Age de l'Arménie" by M. Hasratian, 1977, Revue des études arméniennes Paris.

8 Hobardzi. Stepanavan, VI sec.

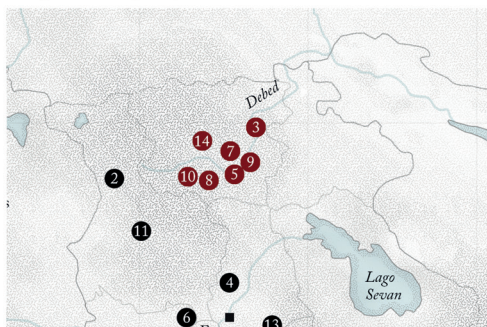

Fig. 5. Seven churches from the 6th century in the historical region of Tashir, northern Armenia.

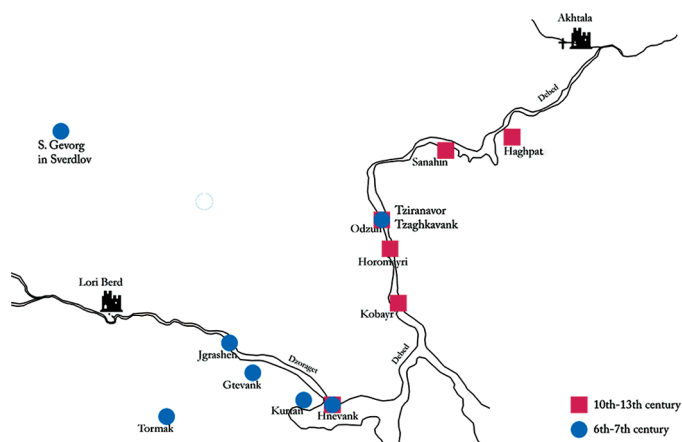

Fig. 6. Diagram of Tashir religious buildings along rivers, with distinctions between the older (6th - 7th century) and the more recent ones (8th-13th century).

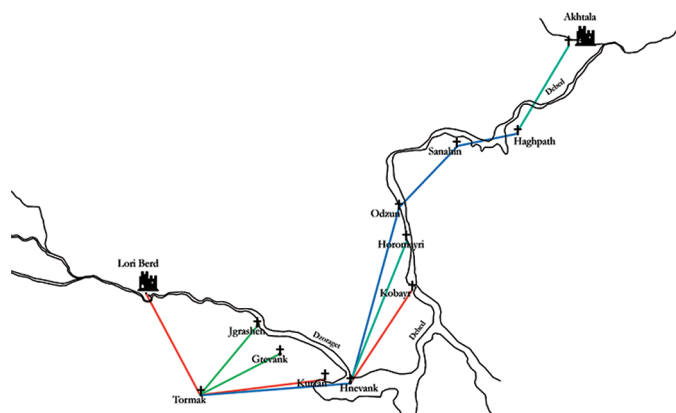

Fig. 7. Isochronous relationships between the religious buildings of the Tashir region along the Dzoraget and Debed rivers.

Fig. 8. Building within the territory of Hnevank⁴. Outside and inside photographed by the author. 2022.

CECILIA MARIA ROBERTA LUSCHI
ALESSANDRA VEZZI

ST. SION OF ARATES ALONG THE MARTUNI STREAM
IN VAYOTS' DZOR

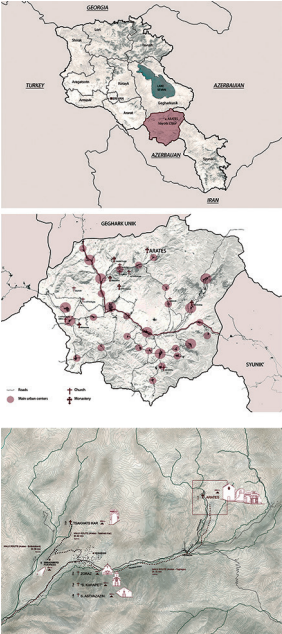

Fig. 1. The geographical framework of Arates Monastery in the Vayots' Dzor region.

Fig. 2. The Land of Arates Monastery and the evidence thereof.

Fig. 3. The Land of Arates Monastery and the evidence of it.

Fig. 4. Arates Monastery.
The image is oriented towards the west.

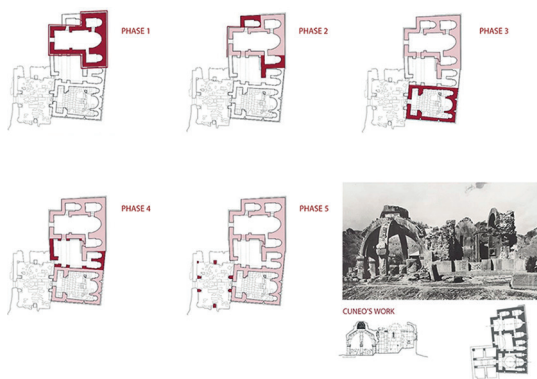

Fig. 5. Historical frame of Arates Monastery.

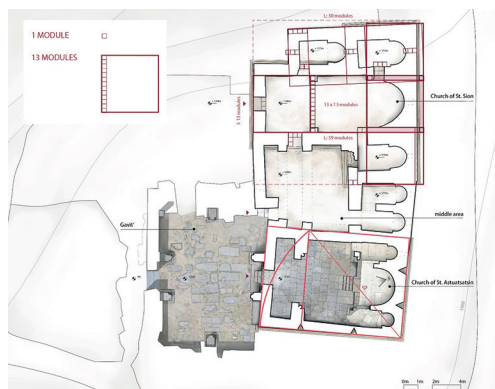

Fig. 6. Arates Monastery. Geometric Relations.

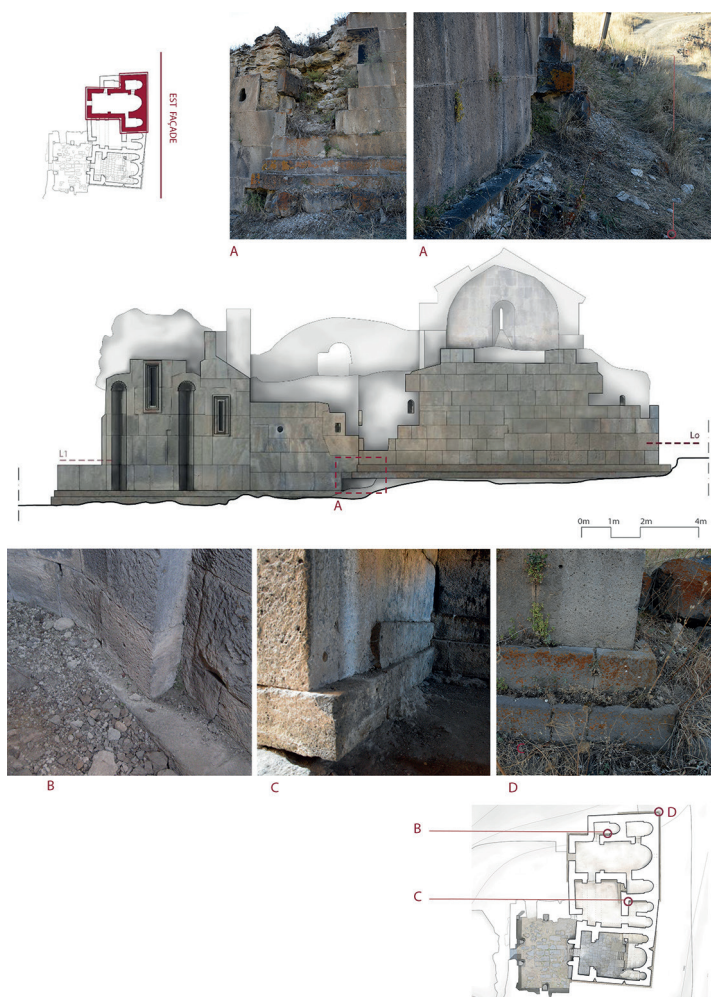

Fig. 7. The subject of the Crepidoma. The foundation area is identified according to a square scheme.

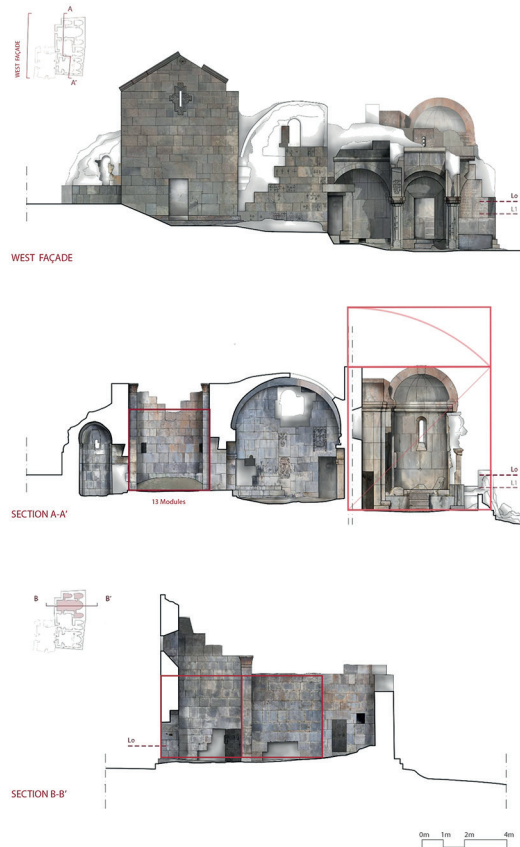

Fig. 8. Arates Monastery. Geometric Relations.

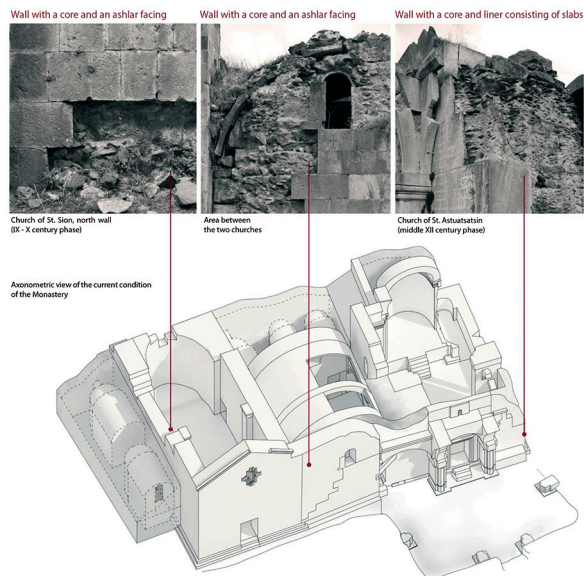
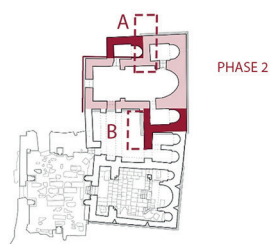

Fig. 9. Arates Monastery. The subject under discussion is that of masonry technology.

A- west side

A- east side

B

Fig. 10. Arates Monastery. Anomalies of the side chapels.

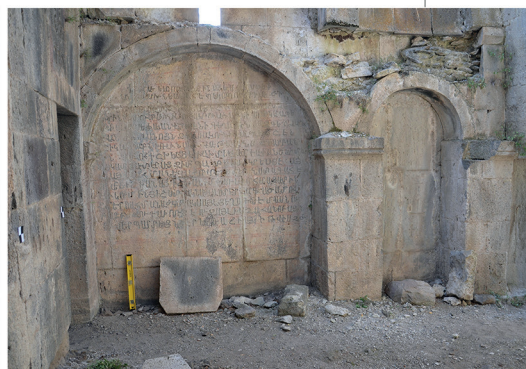
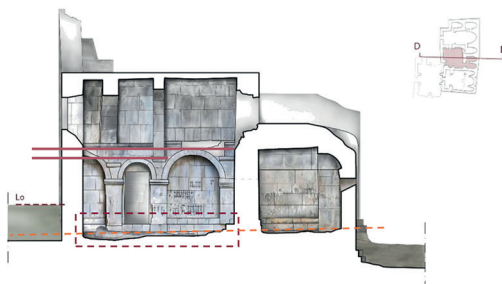

Fig. 11. Arates Vank. Anomalies.

Fig.12. Anomalies is evident in the layout of the south façade of the St. Sion church.

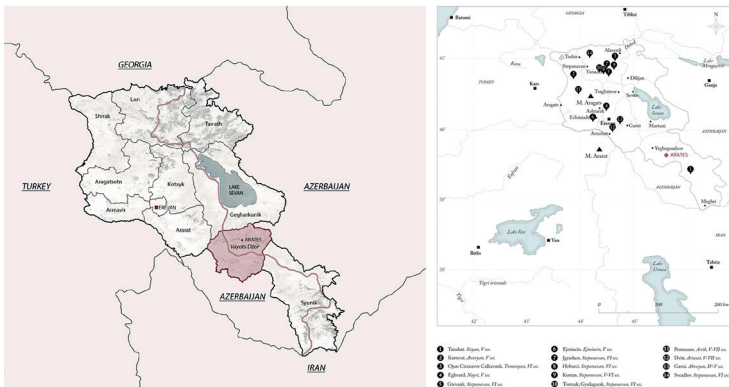

Fig.13. Hypothesis of the portico of the St. Sion church was formulated from the outset.

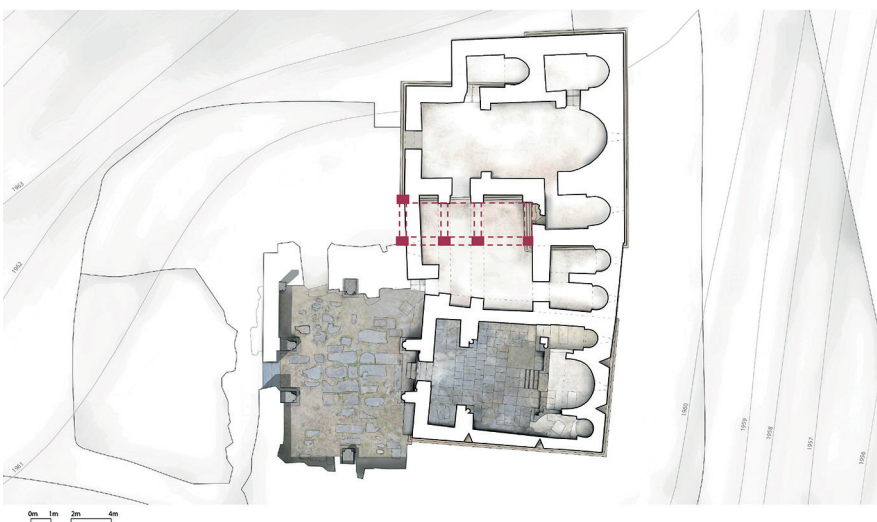

Fig.14. The image depicts longitudinal churches with porticoes, which were constructed between the 4th and 7th centuries in Armenia.